

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

TINA SLATNAR

**Leposlovje v časopisu *Slovenski gospodar*
od 1917 do 1926**

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Univerzitetni študijski program
prve stopnje: slovenistika

Ljubljana, 2019

Občuti, kako te tiho vleče k tistemu, kar resnično ljubiš.

– Rumi

Izveček

Leposlovje v časopisu *Slovenski gospodar* od 1917 do 1926

Diplomsko delo predstavlja poročilo o pregledu podlistkov v časopisu *Slovenski gospodar* v izbranem obdobju od leta 1917 do 1926. Glavni poudarek mojega dela je popis in analiza objavljenega leposlovja ter postavitev bibliografije na spletišče Wikivir. V nalogi sem se ukvarjala tudi z razmerjem med domačim in tujim leposlovjem, avtorji, podnaslovljenostjo ter najdaljšimi besedili.

Ključne besede: leposlovje, podlistek, bibliografija, *Slovenski gospodar*, Wikivir

Abstract

The Bibliography of literature in *Slovenski gospodar* from 1917 to 1926

This thesis is a report about my research of a newspaper *Slovenski gospodar* issued between years 1917 and 1926. My main emphasis is on the inventory and analysis of the belletristics that was published in the newspaper. I also created a site about *Slovenski gospodar* on Wikivir and published the bibliography there. In the thesis I deal with ratio between Slovenian and foreign belletristics, authors, subtitles and the longest texts.

Key words: belletristics, feuilleton, bibliography, *Slovenski gospodar*, Wikivir

Kazalo

Kazalo slik.....	5
Kazalo grafov.....	5
Kazalo tabel	5
1 Uvod	6
2 Zgodovinske okoliščine začetka 20. stoletja	7
2.1 Pregled političnega življenja na Štajerskem	7
2.2 Politični profil Slovenskega gospodarja	8
3 O Slovenskem gospodarju	10
3.1 Oblika časopisa	11
3.2 Podlistek Slovenskega gospodarja	12
4 Kazalo leposlovja	14
4.1 Literarne objave v podlistku po letih	14
4.2 Neliterarne objave v listku po letih.....	17
5 Analiza leposlovja.....	18
5.1 Število podlistkov.....	18
5.2 Leposlovna dela v podlistku	19
5.3 Domače in tuje leposlovje	21
5.4 Avtorji	22
5.4.1 Domači avtorji	23
5.4.2 Tuji avtorji	25
5.4.3 Prevajalci	26
5.4.4 Najpogosteje objavljeni avtorji.....	27
5.4.5 Razmerje med ženskami in moškimi.....	28
5.5 Podnaslovljenost	28
5.6 Najdaljša besedila.....	29
5.7 Januš Golec	31
6 Zaključek.....	32
Viri in literatura	34

Kazalo slik

Slika 1: Odlomek iz prispevka Žarek veselega upanja, <i>Slovenski gospodar</i> , 17. 12. 1906.....	9
Slika 2: Naslovna stran <i>Slovenskega gospodarja</i> , 4. 1. 1917.....	11

Kazalo grafov

Graf 1: Delež leposlovnih in neleposlovnih del v podlistku <i>Slovenskega gospodarja</i>	13
Graf 2: Delež številok s podlistkom.....	18
Graf 3: Pregled števila podlistkov po letnikih.....	19
Graf 4: Število objavljenih leposlovnih del po letih.....	20
Graf 5: Delež dramatik, poezije in proze v podlistku.....	20
Graf 6: Delež domačega tujega in po izvoru nezanesljivega leposlovja.....	21
Graf 7: Podpisana in nepodpisana dela v podlistku	22
Graf 8: Tuji avtorji po narodnosti	26
Graf 9: Prevajalci tujih del	27
Graf 10: Najpogosteje objavljeni avtorji.....	27
Graf 11: Avtorji po spolu	28
Graf 12: Podnaslovljenost del	29
Graf 13: Delež del objavljenih enkratno ali v nadaljevanjih.....	30
Graf 14: Število del, ki jih je napisal Januš Golec (po letih).....	31

Kazalo tabel

Tabela 1: Različno podpisovanje avtorjev	22
Tabela 2: Zastopanost slovenskih avtorjev in naslovi del.....	23
Tabela 3: Zastopanost tujih avtorjev, naslovi del ter njihovi prevajalci.....	25
Tabela 4: Dela objavljena v največ številkah.....	30

1 Uvod

V diplomski nalogi se bom ukvarjala s popisom bibliografije v časopisu *Slovenski gospodar*. Ker je ta izhajal 74 let, sem se omejila na obdobje med letoma 1917 in 1926. Za potrebe te naloge sem s pomočjo Digitalne knjižnice Slovenije (dLib) pregledala vseh 520 števil, ki so izšle v teh letih, s posebnim ozirom na leposlovne vsebine, ki so najdene v podlistku časopisa. Urejen seznam s povezavami do posameznik števil sem nato postavila na portal Wikivir, spletno digitalno knjižnico, zgrajeno s tehnologijo wiki, ki služi kot odprto skladišče izvirnih besedil, ki jih lahko vsakdo ureja (»Wikivir«).

Preden sem se lotila analize sem raziskala tudi ozadje nastanka časopisa, njegovo uredništvo in zgodovinske okoliščine 20. in 30. let 20. stoletja. Temu je sledila empirična analiza števil oz. podlistkov, ki so bili najdeni v časopisu. Ukvarjala sem se s številom posameznih števil, kako redno so bili objavljeni podlistki, potegnila mejo med literarnimi in neliterarnimi deli, saj podlistek *Slovenskega gospodarja* ni objavljala samo strogo literarnih del. Analizirala sem avtorje z ozirom na to koliko je bilo domačih, tujih in neznanih ter razmerje po spolu. Zanimalo me je, čigava dela so bila najbolj zastopana, kako so bila podnaslovljena in ali so bila objavljena enkratno ali v nadaljevanjih.

2 Zgodovinske okoliščine začetka 20. stoletja

Slovenski poslanci so leta 1867 na deželni volitvi na Kranjskem že dobili večino. Istega leta je nastala Avstro-Ogrska v okviru katere je večina današnjega ozemlja Slovenije ostala v avstrijskem delu monarhije, manjši del (Prekmurje) pa je spadal pod ogrski del. V naslednjih letih so po vojni z Italijo in Prusijo Beneški Slovenci prešli pod Italijo, kar je potrdil formalni plebiscit (»Zgodovina Slovenije«).

Slovenska politična gibanja je v začetku druge polovice 19. stoletja povezoval skupni narodnostni boj vseh Slovencev, kar imenujemo obdobje slogaštva, že v 80. in 90. letih pa so se skupni interesi začeli razhajati in pojavil se je kulturni boj med katoliško in liberalno strujo (»Zgodovina Slovenije«).

2.1 Pregled političnega življenja na Štajerskem

Tako kot po mnogih delih države je v začetku 20. stoletja tudi na Spodnjem Štajerskem prišlo do velikih političnih sprememb. V ospredju so se pojavljali problemi jezikovnega, gospodarskega, socialnega in kulturnega značaja, kjer so se brusili različni ideološki nazori. Katoliška stran je vse pogosteje napadala liberalno misleče štajerske politike in obenem zavračala politiko sloge, ki je postajala neučinkovita (Goričnik 2010, 3). Mariborska politična skupina, ki je delovala pod močnimi načeli Kreka in Šušteršiča, je želela svoje ideje prenesti tudi na Spodnjo Štajersko. Na ustavnem zboru Katoliškega političnega društva leta 1901 je dr. Korošec prvič ostro kritiziral tedanjo slovensko politiko na Štajerskem in je predlagal ustanovitev katoliške slovenske kmetijske stranke. Politično življenje je oživel

ob volilni reformi leta 1905 in delovanje katoliškega tabora se je okrepilo. Podprli so preimenovanje kranjske Katoliške narodne stranke v Slovensko ljudsko stranko. Namen preimenovanja je bil združiti katoliško usmerjene stranke po vseh slovenskih deželah v enotno stranko, ki bi imela skupno vodstvo in program (Goropevšek 2005, 17).

»Ob koncu leta 1906 in v začetku leta 1907 sta bili ustanovljeni dve novi stranki, ki sta /.../ močno posegli v politično in vsakdanje življenje Slovencev na Spodnjem Štajerskem. V Celju je bila ustanovljena liberalna Narodna stranka, v Mariboru pa je katoliški tabor ustanovil Slovensko kmečko zvezo« (Goričnik 2010, 3). Pripadniki Narodne stranke so bili predvsem meščani, vaški veljaki in veliki kmetje. Nasprotno stran so zastopali tudi cerkveni dostojanstveniki, zato jo imenujemo klerikalna stranka. Med drugimi velikimi podporniki so bili kmetje in delavci (Roblek 2017, 7).

2.2 Politični profil *Slovenskega gospodarja*

Jana Goričnik je v svoji diplomski nalogi ugotovila, da je v *Slovenskem gospodarju* popolnoma razvidno koga časnik podpira in komu nasprotuje. Pravi, da se časopis ne strinja z novoustanovljeno Narodno stranko (liberalci), socialnimi demokrati in seveda Nemci. Časnik je imel močno stališče do nasprotnikov Slovenske kmečke zveze, Narodno stranko npr. smatrajo za »izdajalko slovenskega naroda«, saj je sodelovala s socialnimi demokrati in Nemci ter v svojih programih očrnila Kmečko zvezo in poniževala slovenskega kmeta.

Eden izmed najbolj nazornih in ostrih očitkov liberalcem in Nemcev je bil v *Slovenskem gospodarju* objavljen 27. 12. 1906, v katerem beremo: »Nemške šole rastejo iz slovenskih tal, slovenske šole se ponemčujejo. Obrtni ter trgovski stan po mestih in trgih še je vedno v tujih rokah. /.../ Kaj je naši liberalni mladini narodnost? Kaj jim je do narodove sreče? Deveta briga! Njim je za čast, za denar ... nasprotniki se nam smejiijo in žanjejo, ko se mi le pobijamo. In ni nobenega žarka veselega upanja za prihodnost? Pač, toda ne iz hiš slovenske gospode, ampak iz bornih koč našega slovenskega kmeta. /.../ Okrepiti hoče najprej svoj stan, ker ve, da bo s tem okrepljen tudi slovenski narod.«

Zarek veselega upanja.

Ob koncu starega leta upiramo oči vprašajoče v bodočnost. Kaj bo z nami štajerskimi Slovenci? Naši nemški nasprotniki pritiskajo vedno silneje ob nas. Jezikovna meja od Maribora do Dravograda se vidoma bliža Dravi. Nemške šole nam uničujejo slovenski jezik in v ljudstvu ni odpora. Ob meji od Maribora do Spilfelda kupuje nemški kapital posestvo za posestvom . . . Okrajni zastop za okrajnim zastopom prehaja v nemškutarske roke. Občine padajo v njihovo politično oblast. Nemške šole rastejo iz slovenskih tal, slovenske šole se ponemčujejo. Obrtni in trgovski stan po mestih ter trgih še je vedno v tujih rokah. Uradniki so zagrizeni naši nasprotniki . . . Majhno je naše število, in vse moči bi morali zbrati Slovenci, da se uspešno uprejo tujemu navalu. Toda naši advokatski koncipienti in liberalni učitelji so drugega mnenja. Njihovo geslo je: Naredimo razdor, pobijajmo se med seboj, in naš narod bo srečen! Kaj je naši liberalni mladini narodnost? Kaj jim je do narodove sreče? Deveta briga! Njim je za čast, za denar . . . Nasprotniki se nam smejiijo ter žanjejo, ko se mi le pobijamo.

Slika 1: Odlomek iz prispevka Žarek veselega upanja, *Slovenski gospodar*, 17. 12. 1906

3 O Slovenskem gospodarju

Slovenski gospodar, drugi v Mariboru ustanovljeni (prvi je bil v nemščini pisani *Marburger Zeitung*) časopis, je začel izhajati 16. 1. 1867, zadnja številka pa nosi datum 9. 4. 1941. V njej lahko beremo o nemškem zasedanju jugoslovanskega ozemlja ter o naznanilu, da je Nemčija začela vojno z Jugoslavijo. Sklepamo lahko, da je politična situacija, ki ji je diktiral nemški okupator, onemogočala nadaljnje izdajanje časopisa, ki je po 74 letih uzrl svoj konec (skupaj je izšlo 3.962 številok). V teh letih je nosil ključno vlogo pri razvoju štajerskih Slovencev na narodnem, političnem ter gospodarskem področju. Imel je pomembno vlogo pri narodnem ozaveščanju ob severni meji.

Program prvega glasila je sestavil dr. Josip Vošnjak, nastal pa je z željo, da bi štajerski Slovenci dobili vsestranski in poučen časnik, ki bi bil nekakšen ekvivalent Bleiweisovih novic na Kranjskem (Markezič 2010, 3). V začetku je časopis urejal in izdajal dr. Matija Prelog, ki je bil v začetku tudi lastnik časopisa, saj je zanj položil kavcijo 1.000 goldinarjev. Čeprav je bilo sprva mišljeno, da bo časopis izhajal dvakrat mesečno, je že v prvem letu izhajanja postal tednik, število naročnikov pa je vztrajno naraščalo.

Časnik je po štirih letih kupilo novoustanovljeno Katoliško tiskovno društvo v Mariboru, uredništvo je prevzel dr. Jožef Ulaga, odgovorni urednik pa je bil še naprej Prelog. V naslednjem obdobju je med njima prihajalo do nesporazumov zaradi katerih je dr. Prelog odstopil.

Vlogo in pomen *Slovenskega gospodarja* so krepila imena številnih pomembnih osebnosti, ki so ga dolga leta urejale. Med njimi so bili poleg omenjenih tudi dr. Lavoslav Gregorec, Franjo Žebot, Vlado Pušenjak, dr. Anton Korošec, Januš Golec in drugi (Goričnik 2010, 1).

Slovenski gospodar je izhajal tudi z mnogimi prilogami: Kmečko delo, Cerkvena priloga, Naše slike, Gospodarske novice, Naš dom, Za gospodarje, Naše veselje, Gospodarstvena priloga in Novice v slikah (»Slovenski gospodar«).

3.1 Oblika časopisa

Slovenski gospodar je izhajal tedensko in je običajno obsegal štiri strani, priložnostno pa jih je bilo tudi več, npr. šest, osem, deset ... Naslovna stran je navadno poročala o aktualnem političnem, gospodarskem, kulturnem in vojnem dogajanju na Štajerskem in slovenskem območju. Poleg podlistka je vseboval še bolj ali manj stalne rubrike Politični pregled, Gospodarske novice, Tedenske novice, Kmetiska zveza, Prireditve, Naša društva, zadnjo stran ali dve pa so krasili razni oglasi in obvestila.

Slika 2: Naslovna stran *Slovenskega gospodarja*, 4. 1. 1917

3.2 Podlistek *Slovenskega gospodarja*

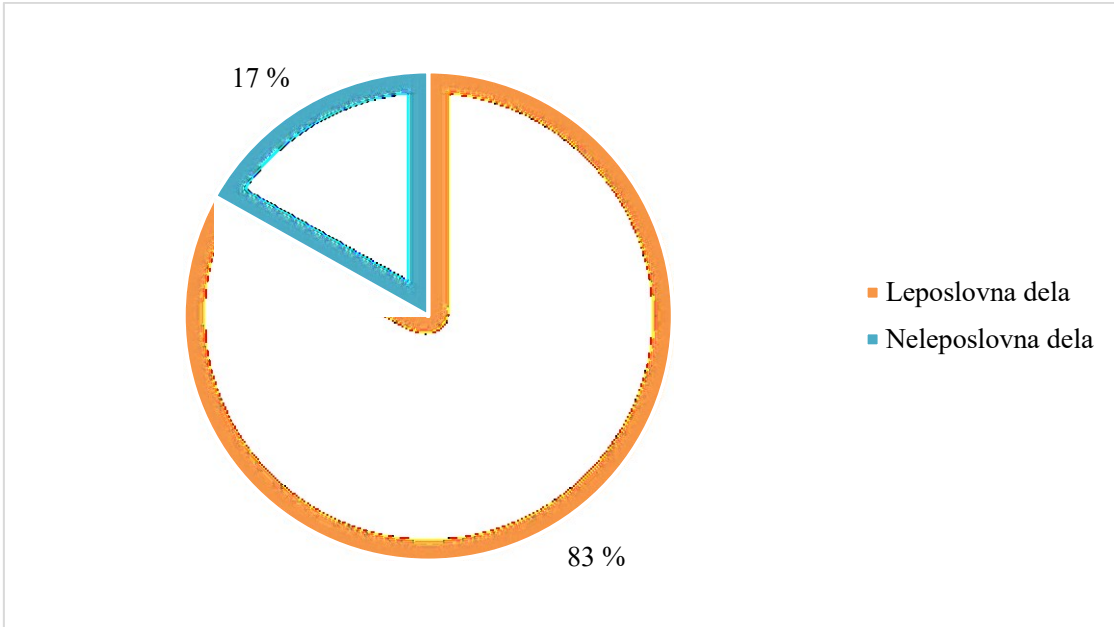
Podlistek ali feljton (v francoščini feuilleton) je leposlovna ali publicistična časopisna rubrika. Sprva je imel svoje mesto na posebnem listu, ki je bil priloga časniku, kasneje pa se je preselil na dno strani pod črto (zato podlistek).

V slovenskem časopisju se je feljton pojavil z zamudo, saj je obstajal samo en tednik (Bleiweisove *Novice*), hkrati pa je Bleiweis sam feljton odklanjal, saj ga je videl kot znanilca novega, svobodomiselnega nazora. Dejansko se je feljton kot rubrika uveljavil z letom 1868 v Slovenskem narodu, v njej pa so se pojavljali Levec, Trstenjak, Jurčič in drugi. V prvih letih je imel feljton značaj šaljivega zbadanja, ko se je začel kulturno-politični boj, pa ga je Kersnik začel uporabljati kot prostor poetičnih pisem o aktualnih dogodkih z ostro kritiko staroslovenstva in nemškutarstva.

Podlistek se je v *Slovenskem gospodarju* načeloma pojavljal na dnu prve strani, včasih pa se je nadaljeval tudi na naslednje strani. Ko je bilo dnevnih novic zelo veliko, je feljton občasno našel svoje mesto šele na drugi strani (»Feljton«).

V podlistku *Slovenskega gospodarja* niso bila objavljena le literarna besedila z izrazito umetniško vrednostjo, zato mi je bilo besedila težko razvrščati v leposlovje in jih iz njega izločati. Z nekaterimi težav z umestitvijo nisem imela: opis kraja, politični govor, opis potovanja, prispevek o političnem gibanju, opis romarske poti sem brez težav uvrstila v neleposlovni »oddelek«. Težje se mi je bilo odločati pri nekaterih zapisih, ki so mejili na spomine oz. dnevnike. Teh v *Slovenskem gospodarju* ni malo. Največkrat objavljeni avtor Januš Golec se namreč večinoma ukvarja z vojno tematiko, snov pa črpa iz spominov in pripovedovanj, vendar menim, da tovrstna besedila spadajo med leposlovje in se tudi tako berejo.

Graf 1 predstavlja delež leposlovnih in neleposlovnih del, v naslednjem poglavju pa sem navedla vsa besedila, ki sem jih označila za neleposlovna; v poglavju, kjer analiziram podlistek, pa se ukvarjam samo še z leposlovnimi besedili.

Graf 1: Delež leposlovnih in neleposlovnih del v podlistku *Slovenskega gospodarja*

4 Kazalo leposlovja

4.1 Literarne objave v podlistku po letih

1917

Januš Golec: Vojni spomini

Januš Golec: Klofuta

Januš Golec: Gostija

P. Kirarjeva: Vseh mrtvih dan 1917

1918

Januš Golec: Vojni spomini

Ciriljev: Za naš trojni mili dom

Januš Golec: Iz usmiljenja ...

Januš Golec: »Pranger«

Črnihovski: Kako sva z Žefom iz Benečije vino nosila

Dr. L. L.: Usoda uboge družine

Henrik Konsians: Vojaški novinec

1919

Henrik Konsians: Vojaški novinec

Neznan: Povest o ministru, ki je valil jajca

Januš Golec: V polkovnikovem vozu

Januš Golec: Iz groba v življenje

Vinko Lovrenčič: Ob petletnici

Dr. L. Lenard: Sestra »Rdečega križa«

Januš Golec: Posvečuj praznik!

Januš Golec: Sedlarci

1920

Januš Golec: Sedlarci

Januš Golec: Pozdravi rojakov

Januš Golec: Pred peklenškimi vrati

Januš Golec: Povest čudaka

A. de Nora: Noga

Dr. Leopold Lenard: Kako je prišla naša vladarska rodbina do vlade ...

Ksaver Meško: Beg z rodne grude

M. A.: Dva komunista

Neznan: Kako sta prišla g. Urek in krava na kandidatno listo Samostojne?

Neznan: Izvanredni slučaj smrti

1921

Jos. Premk: Piruhi

Vuk Stefanovič Karadžič: Hajduk Veljko Petrovič

Neznan: Zaklad na otoku

Prof. Jan. B. Vreže: Betlehem

M. B.: Želja

Januš Golec: Tirolski medved

1922

Neznan: Zaklad na otoku

Mark Twain: Bankovec za milijon funtov zlata

Mark Twain: Izkušnje gospoda Williamsa

Mark Twain: Skakajoča žaba dežele Kalaveras

Neznan: Cigareta, smodka in pipa

Neznan: Tri slike

Neznan: Mlekarska Tončka

Arthur Conan Doyle: V libijski puščavi

Prof. J. Vreže: Betlehem

1923

Arthur Conan Doyle: V libijski puščavi
Januš Golec: Iz maščevanja
Januš Golec: Dva »čudeža«
Januš Golec: Prvič in zadnjič v avtomobilu
Januš Golec: Batine
Januš Golec: Ne kliči vraga
Arn. Bennett: Živ pokopan

1924

Arn. Bennett: Živ pokopan
Edgar Rice Burroughs: Džungla (1. del)

1925

Edgar Rice Burroughs: Džungla (1. del)
Neznan: Na prsi mu je leglo
Januš Golec: S silo ne gre...
Erckmann-Chatrian: Zgodbe napoleonskega vojaka
Edgar Rice Burroughs: Džungla (2. del)
Dr. F. Sušnik: Božična pravljica
Januš Golec: Svetonočni pogovori in njih posledica
Matko Krevh: Dobri ljudje
Januš Golec: Usode polna zaroka
T. J.: Dvojno življenje
Januš Golec: Žalostna 30-letnica

1926

Edgar Rice Burroughs: Džungla (2. del)
Matija Malešič: Pobožal ga je...
Dr. Ivan Dornik: Pasijon in vstajenje
Januš Golec: Pesem bistriškega »Bogeca«
Januš Golec: Mati med vojnimi žrtvami
Januš Golec: »Laufšrit« veteranci
James Fenimore Cooper: Zadnji Mohikanec

Matija Malešič: Sv. mir
Januš Golec: Sv. Rok
Januš Golec: Ženski jezik
Matko Krevh: Angelček
Januš Golec: Oddih po prestanem strahu
Januš Golec: Moj sinko je imel konjička dva...
Janko Verbajnsak: Mornar se je vrnil...

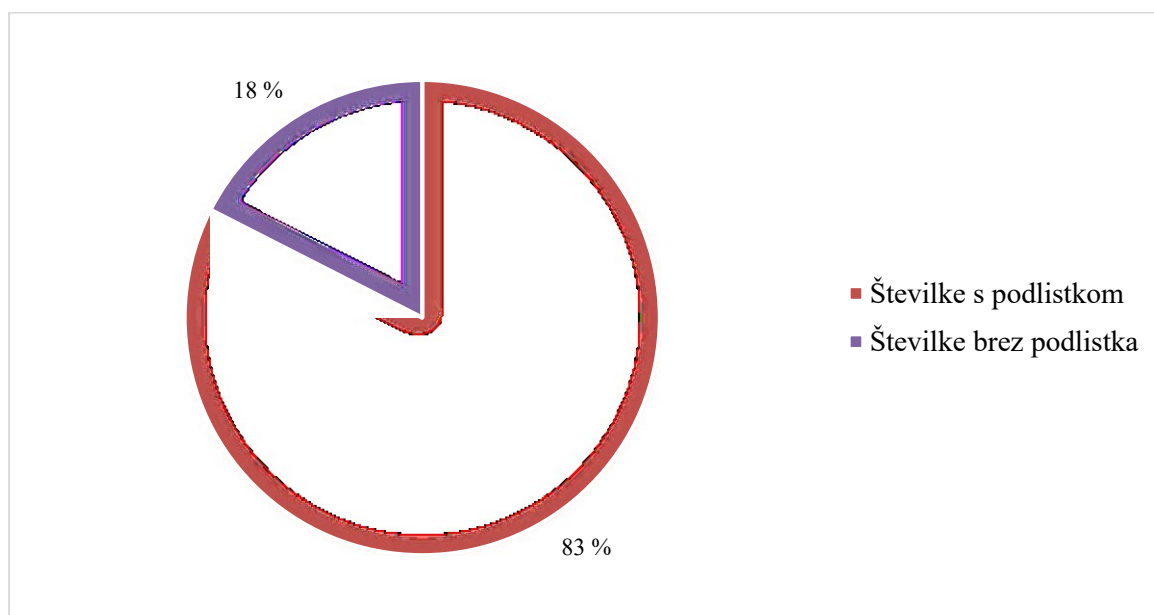
4.2 Neliterarne objave v listku po letih

J. F.: K 11. svečanu (1917)
Neznan: Kako so z nami ravnali (1918)
Neznan: Grad Ojstrica v Savinjski dolini (1918)
Neznan: Nekaj o denarju (1919)
B. S.: Vrtojba (1919)
B. S.: Boljševizem na Madžarskem (1919)
Vrzalak: Dvestoletnica božje poti Sv. Janeza Nepomučana na Radelju pri Mariboru (1920)
S. A.: Prijatelju v spomin (1920)
Thalerhofski mučeniki: govor češkega poslanca (1920)
Alozij Kuhar: Pismo iz Pariza (1920)
Neznan: Druga obletnica ujedinenja (1920)
Vinko Novak: Romarska pot na Sv. Višarje (1922)
Januš Golec: Drenova - zagorska politika (1923)
Dr. A. Jehart: Nekaj o potovanju v svetopisemske dežele (1924)

5 Analiza leposlovja

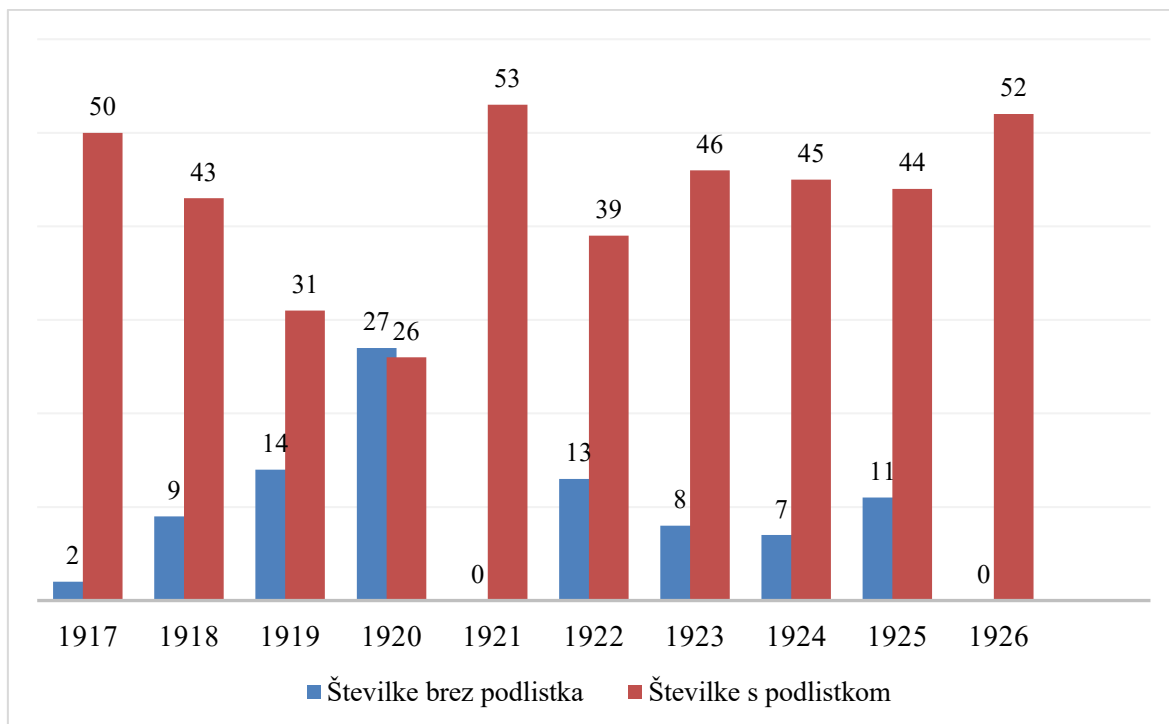
5.1 Število podlistkov

V letih 1917–1926 je izšlo 520 števil *Slovenskega gospodarja*. Od teh jih je 429 vsebovalo podlistek (83 %). Ostalih 18 % oz. 91 števil predstavljajo številke brez podlistka.

Graf 2: Delež števil s podlistkom

Graf 3 prikazuje koliko podlistkov so vsebovali posamezni letniki.

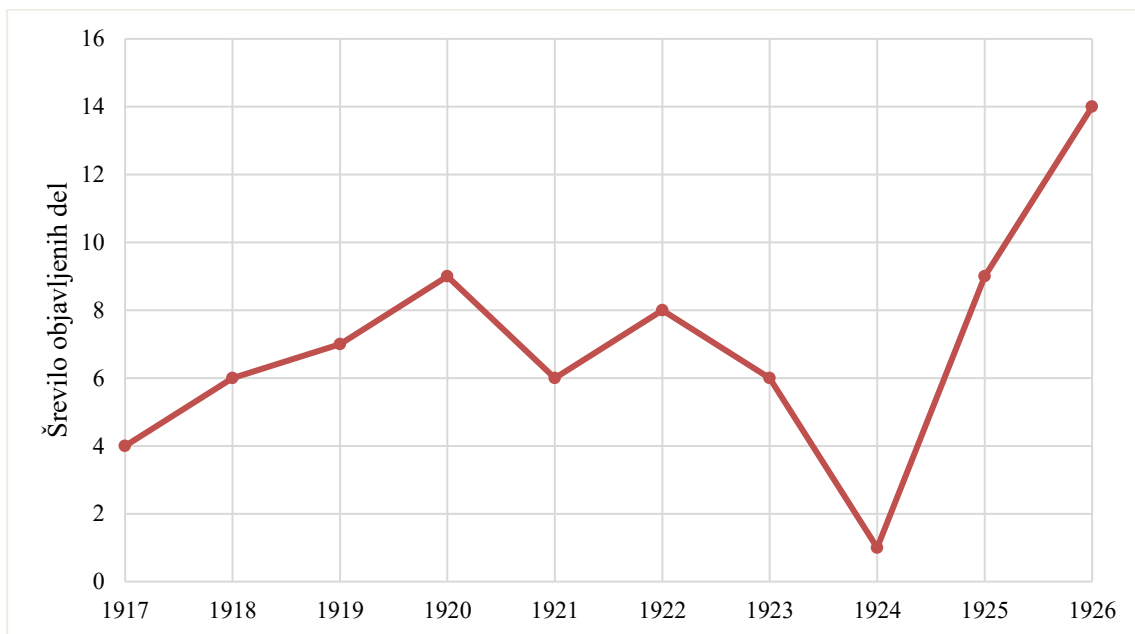
Graf 3: Pregled števila podlistkov po letnikih

Leta, ki so imela izrazito veliko števil s podlistkom so 1917, 1921 in 1926 (od teh sta imeli zadnji dve podlistek prav v vsaki številki). Na drugi strani pa izstopa leto 1920, ko je bilo števil brez podlistka (27) celo za eno več, kot je bilo števil s podlistkom (26). Najmanj podlistkov je bilo objavljenih leta 1919, ko je izšlo samo 45 števil (namesto običajnih 52). Predvidevam, da so v številkah brez podlistkov, ti izrinjeni na račun prispevkov o aktualnih novicah in družbenem dogajanju. To se je npr. zgodilo v letu 1925, ko so v številkah 2–10 intenzivno poročali o volitvah.

5.2 Leposlovna dela v podlistku

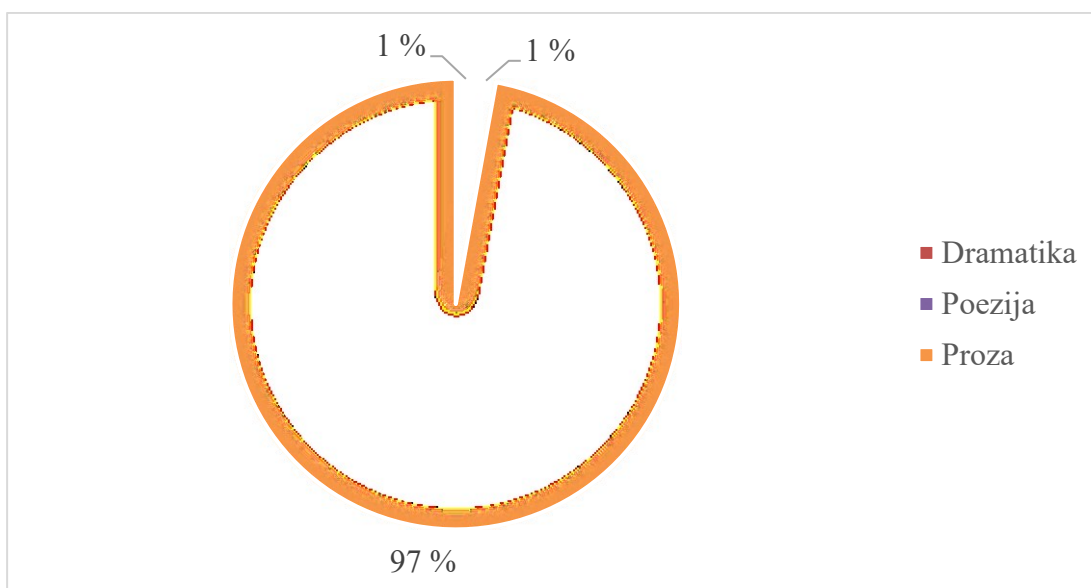
V izbranem obdobju je v podlistku izšlo 70 leposlovnih del. Ob tem dejstvu moram opozoriti na delo Vojni spomini, ki so objavljeni v prvi številki leta 1917, vendar je to že nadaljevanje objav iz leta 1916. kljub temu sem delo prištevala tudi k svojemu obdobju, saj je v letih 1917 in 1918 izšlo kar v 58 podlistkih. Vojni spomini niso bili edino delo, ki je izhajalo v več letih. V takšnih primerih sem celotno delo prištela v leto, ko je pričelo izhajati (tudi če se je nadaljevalo še v naslednjem letu). Izrazit primer tega najdemo v letu 1924, ko naj bi izšlo le eno delo, vendar je prvih devet števil objavljalo nadaljevanje dela iz leta 1923.

Na Grafu 4 je opazno tudi večje število objav predvsem v zadnjih dveh letih. Razlog tiči v tem, da je v letih 1925 in 1926 pri *Slovenskem gospodarju* začela izhajati Božična priloga, ki je vsebovala le literarna dela (na tematiko božiča in praznikov). Prvo leto so v njej objavili 6 del, drugo leto pa 7. Tudi vsi ti prispevki so vključeni v analizo.

Graf 4: Število objavljenih leposlovnih del po letih

V izbranem obdobju je bilo v *Slovenskem gospodarju* objavljeno zgolj eno dramsko besedilo in ena sama pesem.

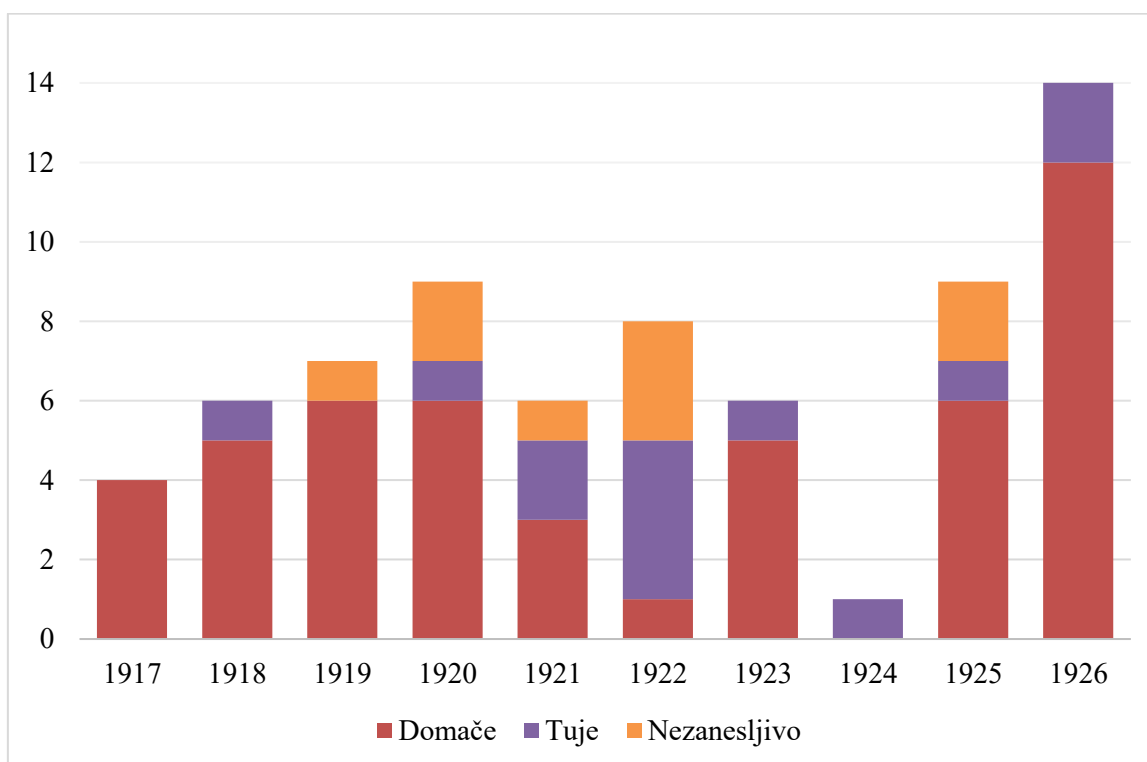

Graf 5: Delež dramatik, poezije in proze v podlistku

Edino izdano dramsko delo je 'prizor za dekliške zveze' Za naš trojni mili dom. Napisal ga je Zoran Ciriljev, v njem pa nastopata dve »kmetski mladenki« med katerima poteka pogovor o majniški deklaraciji. Edina objavljena pesem v podlistku je Vseh mrtvih dan 1917, ki je hkrati tudi edino objavljeno delo, ki ga je podpisala ženska avtorica.

5.3 Domače in tuje leposlovje

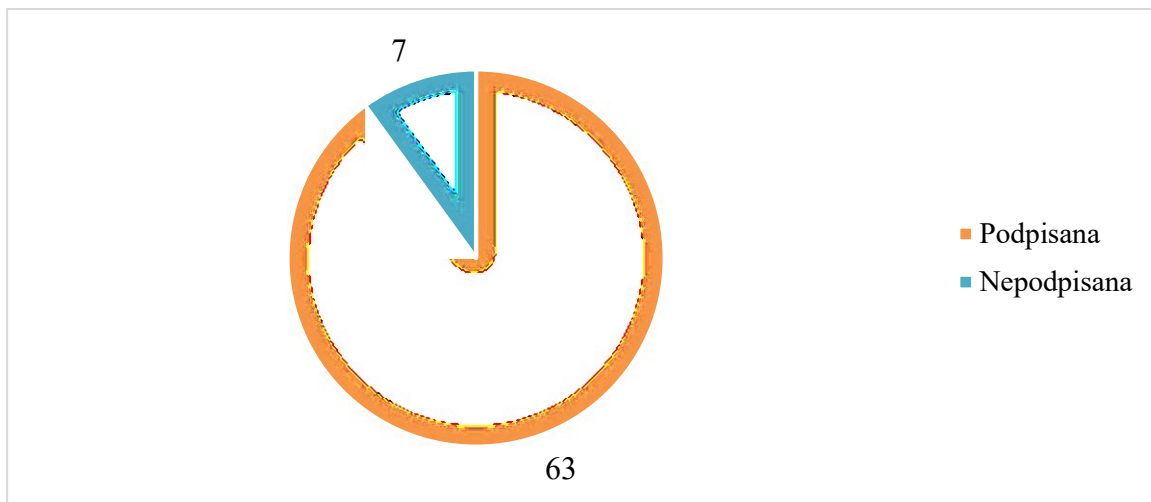
Naprej me je zanimalo, kolikšen delež objavljenega leposlovja je moč pripisati domačemu izvoru. Izvirno slovensko leposlovje prevladuje skoraj v vseh številkah, edina izjema je leto 1922 in zgoraj omenjeno leto 1924. Ker so nekatera dela anonimna, zanje nisem mogla določiti ali je avtor slovenski ali tuj, zato sem jih označila kot »leposlovje po izvoru nezanesljivo«. Avtorstvo sem kljub temu skušala določiti s tem, da sem dela prebrala. Veliko del vsebuje slovenska imena, običaje ali praznike, zato bi lahko trdila, da večina v resnici pripada slovenskim avtorjem, poleg tega pa so bila navadno dela tujih avtorjev navedena z njihovim prevajalcem.

Graf 6: Delež domačega tujega in po izvoru nezanesljivega leposlovja

5.4 Avtorji

Pod dela je na najrazličnejše načine podpisanih 26 avtorjev. V prvi skupini, ki šteje 20 članov, so tisti, ki so bili podpisani z imenom, priimkom ali obojim oz. tisti avtorji, ki sem jim s pomočjo spletnega iskalnika in brskanja po dLibu zanesljivo lahko določila identiteto. Štirje avtorji iz druge skupine so podpisani s psevdonimom oz. umetniškim imenom – pod A. de Nora skriva Anton Alfred Noder, Erckmann-Chatrion je kolektivni psevdonim za Emila Erckmanna in Alexandra Chatriana. Psevdonima Črnihovski nisem uspela razvozlati. V tretji skupini so podpisani z okrajšavami: v vseh treh primerih gre za inicialke. Sedem del v podlistku Slovenskega gospodarja je popolnoma nepodpisanih oz. anonimnih.

Graf 7: Podpisana in nepodpisana dela v podlistku

Tabela 1: Različno podpisovanje avtorjev

Ime, priimek ali oboje	Psevdonim	Okrajšava (inicialke)
Januš Golec	Črnihovski	M. A.
P. Kirarjeva	A. de Nora	M. B.
Zoran Ciriljev	Mark Twain	T. J.
Leopold Lenard	Erckmann-Chatrion	
Hendrik Conscience		
Vinko Lovrenčič		
Ksaver Meško		
Josip Premk		
Vuk Stefanovič Karadžič		

Janez Krstnik Vreže Arthur Conan Doyle Arnold Bennett Edgar Rice Burroughs Franc Sušnik Matko Krevh Ivan Dornik James Fenimore Cooper Matija Malešič Janko Verbanjšek Mark Twain		
20	4	3

5.4.1 Domači avtorji

Nedvoumno domače leposlovje je bilo objavljeno v vseh letih, razen v letu 1924. Spodnja tabela prikazuje slovenske avtorje ter njihova dela padajoče po skupnem številu objavljenih del.

Tabela 2: Zastopanost slovenskih avtorjev in naslovi del

	Avtor	Št. del	Naslovi del
1.	Januš Golec	30	Vojni spomini (1917) Klofuta (1917) Gostija (1917) Iz usmiljenja ... (1918) Pranger (1918) V polkovnikovem vozu (1919) Iz groba v življenje (1919) Posvečuj praznik! (1919) Sedlarci (1919) Pozdravi rojakov (1920) Pred peklenskimi vrati (1920) Povest čudaka (1920)

			<p>Izvanredni slučaj smrti (1920)</p> <p>Tirolski medved (1921)</p> <p>Iz maščevanja (1923)</p> <p>Dva »čudeža« (1923)</p> <p>Prvič in zadnjič v avtomobilu (1923)</p> <p>Batine (1923)</p> <p>Ne kliči vruga (1923)</p> <p>S silo ne gre ... (1925)</p> <p>Svetonočni pogovori in njih posledica (1925)</p> <p>Usode polna zaroka (1925)</p> <p>Žalostna 30-letnica (1925)</p> <p>Pesem bistriškega »Bogeca« (1926)</p> <p>Mati med vojnimi žrtvami (1926)</p> <p>»Laufšrit« veteranci (1926)</p> <p>Sv. Rok (1926)</p> <p>Ženski jezik (1926)</p> <p>Oddih po prestanem strahu (1926)</p> <p>Moj sinko je imel konjička dva ... (1926)</p>
2.	Leopold Lenard	3	<p>Usoda uboge družine (1918)</p> <p>Sestra »Rdečega križa« (1919)</p> <p>Kako je prišla naša vladarska rodbina do vlade ... (1920)</p>
3.	Matija Malešič	2	<p>Pobožal ga je ... (1926)</p> <p>Sv. mir (1926)</p>
4.	Matko Krevh	2	<p>Dobri ljudje (1925)</p> <p>Angelček (1926)</p>
5.	Črnihovski	1	Kako sva z Žefom iz Benečije vino nosila (1918)
6.	Franc Sušnik	1	Božična pravljica (1925)
7.	Ivan Dornik	1	Pasijon in vstajenje (1926)
8.	Janez Krstnik Vreže	1	<p>Betlehem (1921)</p> <p>Betlehem (1922)</p>

9.	Janko Verbajnsak	1	Mornar se je vrnil ... (1926)
10.	Josip Premk	1	Piruhi (1921)
11.	Ksaver Meško	1	Beg z rodne grude (1920)
12.	M. A.	1	Dva komunista (1920)
13.	M. B.	1	Želja (1921)
14.	P. Kirarjeva	1	Vseh mrtvih dan 1917 (1917)
15.	T. J.	1	Dvojno življenje (1925)
16.	Vinko Lovrenčič	1	Ob petletnici (1919)
17.	Zoran Ciriljev	1	Za trojni naš mili dom (1918)

5.4.2 Tuji avtorji

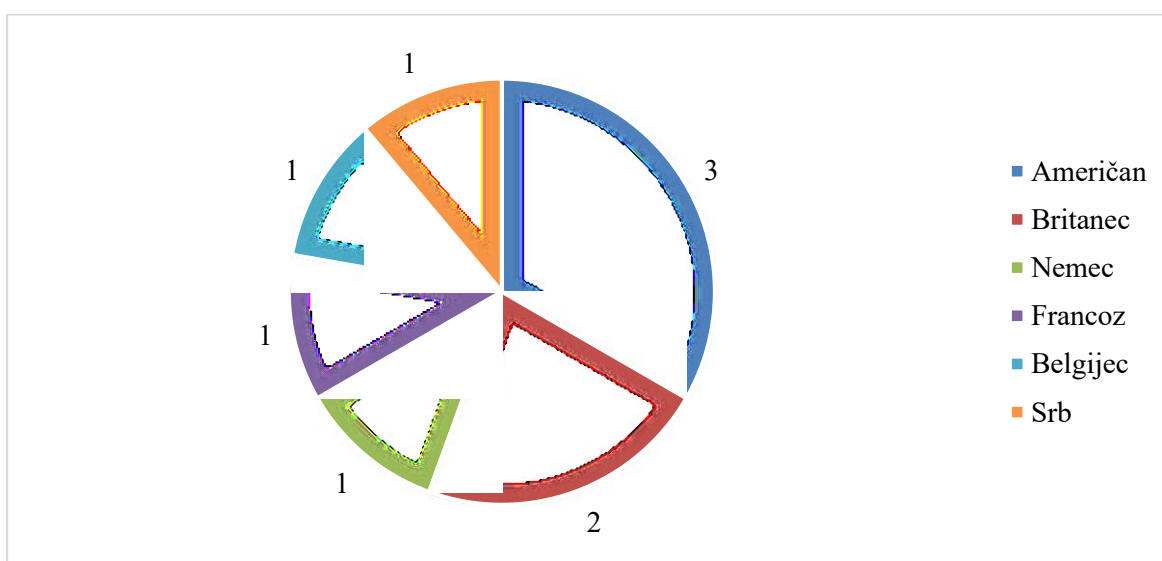
Tuje leposlovje vključuje 13 prevedenih del. Edini dve leti brez tujega leposlovja sta 1917 ter – upoštevajoč razlago iz prejšnjega poglavja – 1919. Tabela 3 prikazuje tuja dela, njihove avtorje in prevajalce.

Tabela 3: Zastopanost tujih avtorjev, naslovi del ter njihovi prevajalci

	Avtor	Št. del	Naslovi del	Prevajalec
1.	Mark Twain	3	Bankovec za milijon funtov zlata (1922) Izkušnje gospoda Williamsa (1922) Skakajoča žaba dežele Kalaveras (1922)	/
2.	Edgar Rice Burroughs	2	Džungla I (1924) Džungla II (1925)	Paulus
3.	Arnold Bennett	1	Živ pokopan (1923)	Paulus
4.	A. de Nora	1	Noga (1920)	Al. B.
5.	Arthur Conan Doyle	1	V libijski puščavi (1922)	/
6.	Erckmann-Chatrian	1	Zgodbe napoleonskega vojaka (1925)	Al. B.
7.	Hendrik Conscience	1	Vojaški novinec (1918)	A. B.

8.	James Fenimore Cooper	1	Zadnji Mohikanec (1926)	Al. Benkovič
9.	Vuk Stefanovič Karadžič	1	Hajduk Veljko Petrovič (1921)	Leopold Lenard
10.	Neznan	1	Zaklad na otoku (1921)	Paulus

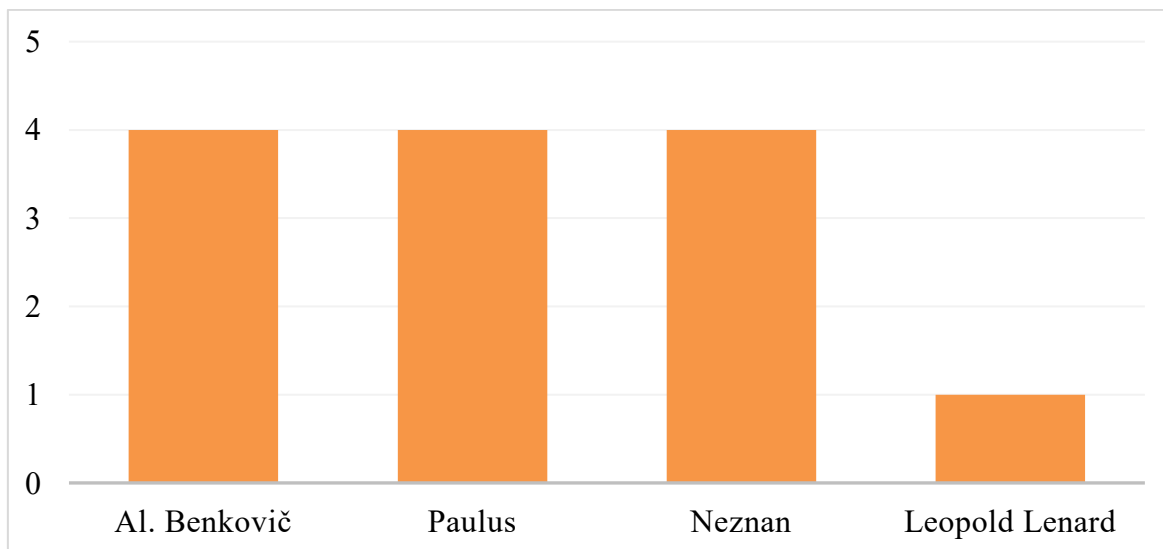
Med tujimi avtorji je največ Američanov (Twain, Burroughs in Cooper), sledita jim Britanec (Anglež Bennett in Škot Doyle), za njimi pa so predstavniki Nemcev (de Nora), Francozov (Erckmann-Chatrian) in Srbov (Karadžič). En avtor ostaja neznan.

Graf 8: Tuji avtorji po narodnosti

5.4.3 Prevajalci

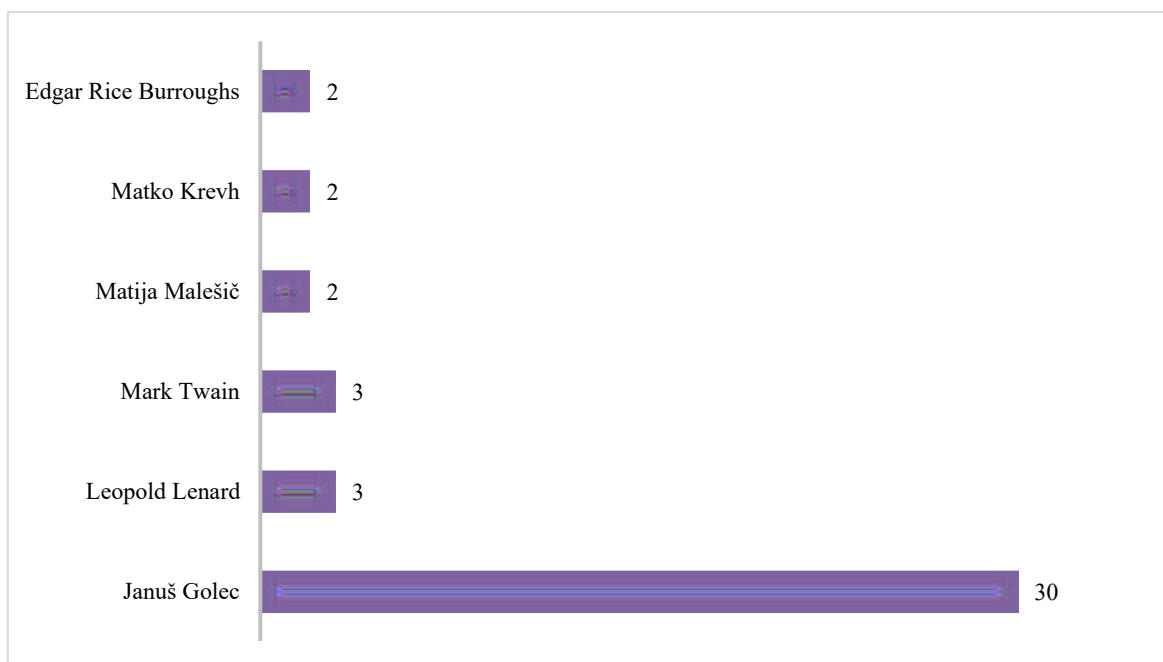
Pod tuje prevode so se prevajalci podpisovali različno. Z imenom in priimkom se je podpisal Leopold Lenard, štirje prevodi pripadajo Paulusu, za štiri pa prevajalec ni znan. Štiri dela je domnevno prevedel Al. Benkovič. Tako sklepam, ker je prevod enkrat podpisan z inicialkama A. B., dvakrat z Al. B., v letu 1926 pa se je podpisal kot Al. Benkovič. Po pregledu Slovenske biografije na spletu se je izkazalo, da je pod psevdonimom Paulus prevajal Franc Levec – tako so ga klicali njegovi dunajski sošolci (Šlebinger 2013).

Graf 9: Prevajalci tujih del

5.4.4 Najpogosteje objavljeni avtorji

Po analizi domačih in tujih avtorjev sem želela narediti še graf, ki bi prikazoval, kateri avtorji so v podlistek prispevali največ del. Ker je bil dovršen del avtorjev zastopan le enkrat, sem te izključila iz analize – tu me torej zanimajo le avtorji, ki so bili objavljeni več kot enkrat.

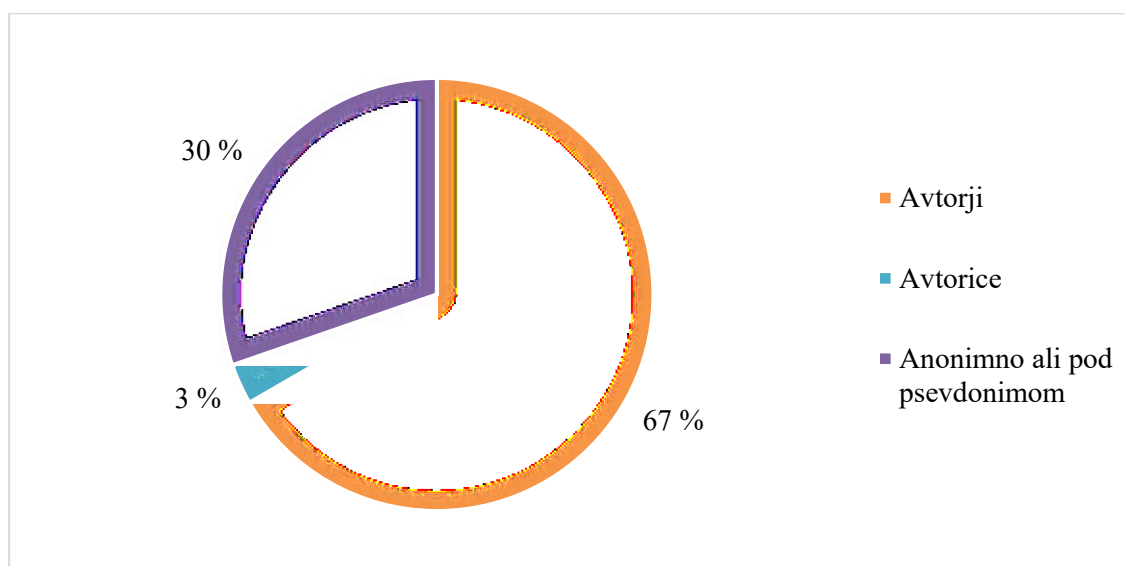
Graf 10: Najpogosteje objavljeni avtorji

5.4.5 Razmerje med ženskami in moškimi

Kljub temu da je bilo pričakovano, da bo v podlistku objavljeno več avtorjev kot avtoric, je bil Slovenski gospodar pri tem skoraj neverjeten. V vseh letih je bila pod delom podpisana le ena avtorica, in sicer P. Kirarjeva pod pesmijo Vseh mrtvih dan 1917. O avtorici tudi z dodatnim brskanjem nisem našla nobenih podatkov, zato ji težko pripišemo starost, stan in kraj bivanja.

Moški avtorji so podpisani z imenom in priimkom (18), nekateri pa tudi s psevdonimom, za katere vemo, da se za njimi skriva moški (4).

Desetim avtorjem ne moremo določiti spola, saj so ali podpisani z inicialkami (3), ali pa so avtorji popolnoma nepodpisanih oz. anonimnih prispevkov (7).

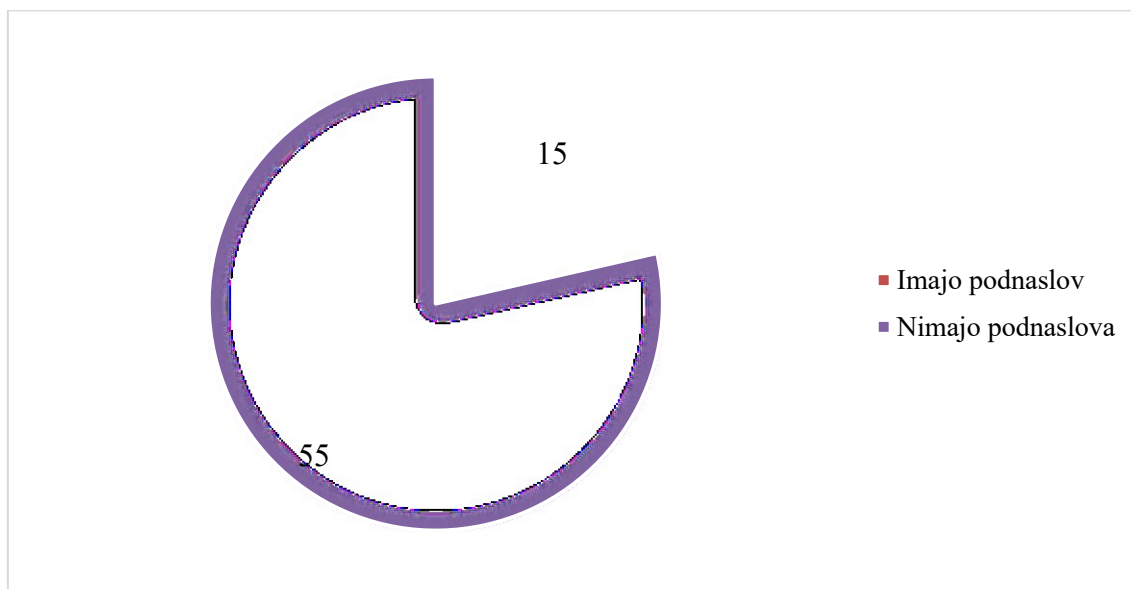
Graf 11: Avtorji po spolu

5.5 Podnaslovljenost

Nekatera dela so podnaslovljena (21 %), druga pa ne (79 %). Sama bi ocenila, da so bili prisotni podnaslovi nekoliko razširjeni, saj so zelo redko označevali zgolj literarno vrsto besedila (npr. 'roman' in 'črtica'), ampak so obenem ponujali tudi prostorsko ali časovno umestitev (npr. 'povest iz leta 1757') ali pa so pojasnjevali vir snovi (npr. 'po zapiskih bivšega ruskega vjetnika'). Pri tujem leposlovju obstaja možnost, da so prvotne podnaslove razširjali

prevajalci, da bi bralcu pomagali pri razumevanju besedila (npr. 'belgijska povest' in 'roman iz afriških pragozdov').

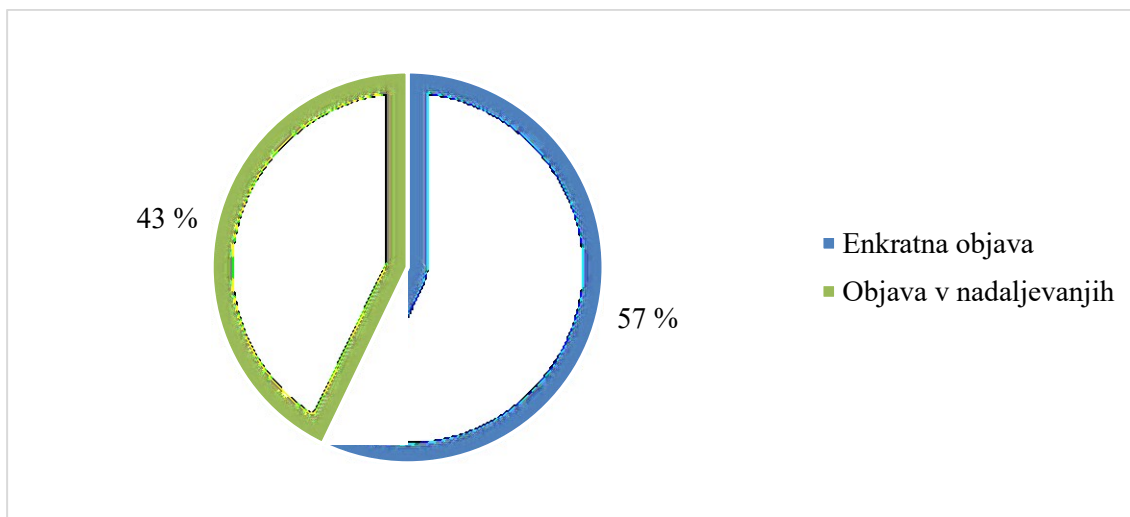
Še nekateri drugi podnaslovi so: 'resnični dogodek', 'spomin iz vojne', 'čuden pa poučljiv pogovor' ...

Graf 12: Podnaslovljenost del

5.6 Najdaljša besedila

Na tem mestu še enkrat poudarjam, da število besedil v podlistku ni enako številu vseh objavljenih del. Večina del je bila namreč objavljena v več kot eni številki, kar je urednik najpogosteje označili z 'Dalje prihodnjič'. V devetih letih obravnavanega obdobja je v podlistku Slovenskega gospodarja izšlo 70 del. Tista krajše narave so bila izdana v eni sami številki, medtem ko so bila najdaljša dela objavljena celo v več kot petdesetih številkah ter so posledično izhajala več let.

Graf 13: Delež del objavljenih enkratno ali v nadaljevanjih

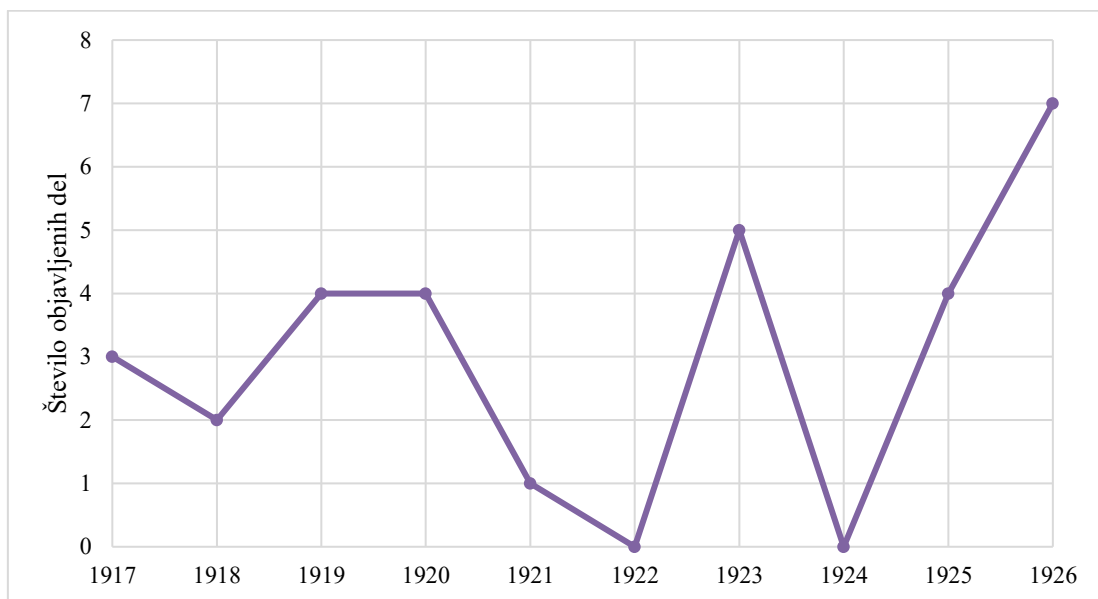
Tabela prikazuje devet del, ki so bila objavljena v največ številkah ter so posledično najdaljša.

Tabela 4: Dela objavljena v največ številkah

Avtor in naslov	Število podlistkov v katerih je bilo delo objavljeno	Leto objave
Robert Louis Stevenson: Zaklad na otoku	59	1921 (44), 1922 (15)
Januš Golec: Vojni spomini	58	1917 (47), 1918 (11)
Edgar Rice Burroughs: Džungla (1. del)	37	1924 (36), 1925 (1)
Edgar Rice Burroughs: Džungla (2. del)	32	1925 (13), 1926 (19)
Arthur Conan Doyle: V libijski puščavi	32	1922 (3), 1923 (29)
James Fenimore Cooper: Zadnji Mohikanec	28	1926
Erckmann-Chatrrian: Zgodbe napoleonskega vojaka	27	1925
Henrik Konsians: Vojaški novinec	26	1918 (17), 1919 (9)
Arnold Bennett: Živ pokopan	18	1923 (10), 1924 (8)

5.7 Januš Golec

Od vseh zgoraj navedenih del je le pod eno podpisan slovenski avtor (Vojni spomini), vsa ostala najboljšežnejša dela pa pripadajo tujim avtorjem in so bila v slovenščino prevedena. Januš Golec je bil v letih 1917–1926 tudi najbolj zastopan avtor v podlistku, zato me je zanimalo, koliko njegovih del je bilo objavljeno. Golec je bil rimokatoliški duhovnik iz Polja ob Sotli. Med vojno je bil vojni kurat, trikrat je bil ranjen v Galiciji, zato je bil leta 1917 invalidsko upokojen (ostal je brez ene roke). Z letom 1919 postal urednik Slovenskega gospodarja.

Graf 14: Število del, ki jih je napisal Januš Golec (po letih)

6 Zaključek

Diplomsko delo obravnava leposlovje v podlistku *Slovenskega gospodarja* od leta 1917 do 1926. Ta katoliški in klerikalni časopis je 74 let izhajal na Štajerskem, zadnja številka pa je izšla v času druge svetovne vojne. Časnik je imel ostro stališče do liberalcev in Nemcev, ki so jih označevali za nasprotnike slovenskega naroda.

V obravnavanem obdobju je izhajal kot tednik, večinoma z dolžino štirih strani, ki je poročal o aktualnem političnem, gospodarskem, kulturnem in vojnem dogajanju.

Za analizo leposlovja sem na Digitalni knjižnici Slovenije pregledala vseh 520 števil, ki so izšle v devetih letih. Od tega jih je 429 podlistek vsebovalo, 91 števil pa podlistka ni imelo. V podlistku je bilo objavljenih 70 leposlovnih del (kar predstavlja 83 % vseh objav). Med preostalih 17 % spadajo npr. opisi kraja, politični govor in poročilo o romarski poti.

Največ leposlovnih del je bilo objavljenih v letih 1920 (9), 1925 (9) in 1926 (14). Pri zadnjih dveh razlog tiči v dejstvu, da je časopis izšel z božično prilogo, ki je vsebovala le literarna dela. V celotnem obdobju je bila objavljena le ena pesem in ena dramska igra, vsi ostali prispevki spadajo med prozo. Pesem je napisala P. Kurirjeva, ki je tudi edina ženska predstavica med avtorji.

Slovenski gospodar je v večini izdajal leposlovje domačih avtorjev (48 del), nekaj pa je tudi prevedenega oz. tujega (13 del). V devetih primerih je avtorstvo nezanesljivo, vendar delo vsebuje slovenska imena, običaje ali praznike, zato bi lahko trdila, da večina v resnici pripada slovenskemu avtorju. Med tujimi avtorji najdemo šest različnih narodnosti: Američani (3), Britanci (2), Nemec, Francoz, Belgijec in Srb.

Daleč najpogosteje objavljan avtor je Januš Golec, ki je nekaj let tudi urednikoval Slovenskemu gospodarju. Trikrat sta bila objavljena Lenard in Twain, dvakrat pa Malešič, Krevh in Burroughs.

Podnaslovljenih je 15 del (21 %): literarni vrsti je bila pogosto dodana še natančnejša umestitev (npr. 'belgijska povest', 'španska pravljica', 'roman iz afriških pragozdov', 'resnični dogodek', 'spomin iz vojne', ...).

Med dela, ki so bila objavljena v največ številkah, spadajo v večini tuja dela: Džungla, V libijski puščavi, Zadnji Mohikanec, Živ pokopan, Zaklad na otroku. Večinoma so pustolovske ali vojaške narave. Slovensko delo objavljeno v 58 številkah podlistka so Vojni spomini.

Viri in literatura

Branko Goropevšek. *Štajerski Slovenci, kaj hočemo?* Celje: Zgodovinsko društvo, 2005. 14–16.

Feljton. Wikipedija.

Jana Goričnik. *Politični profil Slovenskega gospodarja 1906–1914*[: Diplomsko delo]. Maribor, 2010.

Janko Šlebinger. *Levec, Franc (1846–1916)*. Slovenska biografija. Znanstvenoraziskovalni center SAZU. Ljubljana 2013.

Januš Golec. Wikipedija.

Rebeka Roblek. Bibliografija leposlovja v časopisu Slovenski doma od 1919 do 1914[: Diplomsko delo]. Ljubljana, 2017.

Slovenski gospodar. Digitalna knjižnica Slovenije.

Slovenski gospodar. Wikipedija.

Slovenski dom. Wikivir.

Tjaša Markežič. *Leksikološka analiza oglasov v Slovenskem gospodarju*[: Diplomsko delo]. Maribor, 2010.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 27. 8. 2019

Tina Slatnar

Izjava kandidatke

Spodaj podpisana Tina Slatnar izjavljam, da je besedilo diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno, in dovoljujem objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Ljubljana, 27. 8. 2019

Podpis kandidatke: